

КРОКИ ДЛЯ СПРАВЕДЛИВОГО ПЕРЕХОДУ НА РІВНІ КОМПАНІЙ/ГАЛУЗІ ЧЕРЕЗ СОЦІАЛЬНИЙ ДІАЛОГ

ІНСТРУМЕНТАРІЙ

Співфінансується
Європейським
Союзом

Справедливий перехід: підтримка профспілок у вживанні заходів для забезпечення сталого майбутнього на рівні компанії/галузі через соціальний діалог

Номер угоди: **VS/2021/0055**

Фінансування проекту: Європейська комісія, Генеральний директорат із питань зайнятості, соціальних справ та інклюзії. Розділ бюджету: 04.03 01 06, Інформування, консультації і участь представників суб'єктів господарювання

Організація-заявник: Італійська конфедерація профспілок працівників, CISL (Італія)

Координатор проекту: Франческо Лаурія

Відповідальний за координацію проектної діяльності: Іларія Карліно

Співзаявники: ACV-CSC (Бельгія), CFDT (Франція), Podkrepa (Болгарія), Vorming en Actie vzw (Бельгія).

Афілійовані особи: Vlaams ABVV (Бельгія), FIRST CISL (Італія), Fondazione Ezio Tarantelli Centro Studi Ricerche e Formazione (Італія).

Асоційовані організації: Європейська конфедерація профспілок, FIM CISL (Італія), FISAC CGIL (Італія), FLAEI CISL (Італія).

Внески до Інструментарію:

- CISL: Іларія Карліно, Космо Колонна, Франческо Лаурія, Марчелло Полі, Вільма Рінольфі.
- ACV-CSC: Фанні Морей, Кетлін Паріджс, Фіен Вандамм.
- CFDT: Крістіан Бонджеллі, Анн Жульєтт Лекур, Лор Пелеттьє
- Vorming en Actie vzw: Аннік Клауверт, Йоріс ван Екерт
- Podkrepa: Еміль Антонов, Веселіна Старчева
- FIRST CISL: Доменіко Йодіче, Паола Вінчігерра
- Fondazione Ezio Tarantelli Centro Studi Ricerche e Formazione: Емануеле Неббіа Коломба, Сара Просдочімі
- Vlaams ABVV: Девід Вайнбергер
- FIM CISL: Антонелло Джизотті
- FISAC CGIL: Алессандра Чалдоні, Анна Марія Романо
- FLAEI CISL: Луїджі Седран

Остаточна версія цього Інструментарію створена в листопаді 2022 року

Графічний дизайн: Джанлука Содду — gi.soddu@gmail.com

Правове повідомлення

Цей документ підготовлено для Європейської комісії. Проте він відображає погляди авторів, і Комісія не несе відповідальності за будь-яке використання інформації, що міститься в цьому документі.

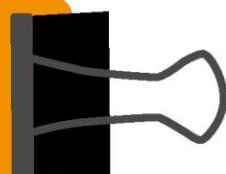

Контактні дані для отримання додаткової інформації*:

Контактні дані консультантів:

Національні/територіальні органи або підрозділів вашої організації:

** Цей розділ має містити інформацією про конкретну країну/регіон.*

ЗМІСТ

Передмова

5

Справедливий перехід: ключові факти й цифри

7

Що таке справедливий перехід

7

Європейський Союз і справедливий перехід

12

Поточна обстановка в країні

17

Фінансові ресурси на рівні ЄС

19

Фінансові ресурси на національному рівні

24

Права на інформацію і консультації як інструмент для представників профспілок (за країною/регіоном)

25

Можливості навчання та фінансування

26

Належні практики

27

Інструменти аналізу

31

Поради щодо заходів

34

Глосарій

37

Передмова

Сталий розвиток можливий лише за умови активного залучення сфери праці. Уряди, роботодавці та працівники є не пасивними спостерігачами, а радше агентами змін, здатними розвивати нові способи роботи, які захищають навколишнє середовище для нинішнього й майбутніх поколінь, викорінюють бідність і сприяють соціальній справедливості шляхом заохочення **сталого розвитку підприємств і створення гідних робочих місць для усіх.**¹

*Цей інструментарій було розроблено в рамках Проєкту VS/2021/0055 «**Справедливий перехід: підтримка профспілок у вживанні заходів для забезпечення сталого майбутнього на рівні компанії/галузі через соціальний діалог**».*

Метою проєкту є допомога профспілковим діячам максимально використати можливості, які може принести European Green Deal (Європейський зелений курс) і відновлення після пандемії Covid-19, а також сприяти сталому майбутньому з високим рівнем зайнятості шляхом формулювання та підтримки пропозицій відповідно до філософії справедливого переходу.

Інструментарій доступний у національних версіях для 4 країн-партнерів проєкту (Італія, Бельгія, Болгарія, Франція). Кожен набір інструментів передбачає загальний вміст, пов'язаний з Європейською структурою, і конкретну інформацію для кожної відповідної країни. Англійська версія представляє лише загальний вміст, пов'язаний з Європейською структурою, і деякі пропозиції, як компіювати національні частини відповідно до того, що було зроблено для національних наборів інструментів.

Разом з Інструментарієм проєкт передбачає створення **довідкової служби щодо справедливого переходу** на національному рівні, яка може надавати допомогу представникам профспілок у компаніях і на територіях. Вони можуть звернутися до консультантів, які пройшли спеціальну підготовку в рамках Проєкту, за інформацією і порадою про те, як упровадити заходи для справедливого переходу. Контактні дані консультантів містяться на задній обкладинці.

1. МОП, Резолюція щодо сталого розвитку, гідної праці та «зелених» робочих місць, 2013 р

1 Цілі

Інструментарій надає представникам профспілок інформацію, консультації і містить процедури участі на робочому місці, щоб вони могли взяти на себе активну роль в управлінні справедливим переходом: вжити заходів для забезпечення **вуглецевої нейтральності** й циклічного майбутнього для своїх виробничих підприємств чи ділянок, зберігаючи робочі місця і **гідну роботу** на рівні компанії та галузі через **соціальний діалог**.

2 Цільова аудиторія

Інструментарій призначений перш за все для **представників профспілок**. Цілі обумовлені потребами в більшій обізнаності серед працівників та їхніх представників, щоб пропонувати й стимулювати проактивне управління майбутнім у компаніях або на виробничих ділянках, де вони працюють і діють.

3 Область застосування

Інструментарій:

- забезпечує **інформацією, інструментами й індикаторами**, щоб підвищити обізнаність профспілкових діячів і заохотити їх до проактивного підходу,
- акцентує увагу на **демократичних принципах залучення** профспілкових діячів у процесах, пов'язаних із переходом, а також на важливості **соціального діалогу**.

Концепція справедливого переходу передбачає перехід до економіки, де збалансовані 3Р із класичної моделі **сталого розвитку** (people — planet — profit, тобто люди — планета — прибуток). Цей інструментарій забезпечує інструментами для впровадження проблем екології (планета) у повсякденну профспілкову роботу, а також містить деякі інструменти для аналізу соціально-економічного контексту (люди — прибуток).

4 Структура

Інструментарій складається з:

- вступного розділу, що містить **інформацію** про концепцію справедливого переходу, політику, поточну ситуацію, фінансові ресурси, інформацію про права й консультації, можливості навчання і фінансування, пов'язані зі справедливим переходом. Цей розділ містить поля для докладної інформації
- належних практик справедливого переходу від кожної країни-партнера проекту;
- **аналітичних інструментів для самостійного використання** представниками профспілок, щоб допомогти їм обміркувати ситуацію в компанії та/або на місцевому рівні щодо справедливого переходу, визначити критичні аспекти й можливості, а також стимулювати колективні та/або індивідуальні дії. Метою інструментарію є зосередження на:
 - ситуації в компанії,
 - відносинах із працівниками, яких вони представляють,
 - відносинах із територіальними громадами.
- пропозицій щодо **можливих дій**
- **госарія** з основними поняттями про справедливий перехід.

У тексті терміни глосарія вказуються як у прикладі в дужках (приклад: **глосарій**).

Поняття, пов'язані зі сторінками поза документом, вказуються як у прикладі в дужках (приклад: **->ПОСИЛАННЯ**).

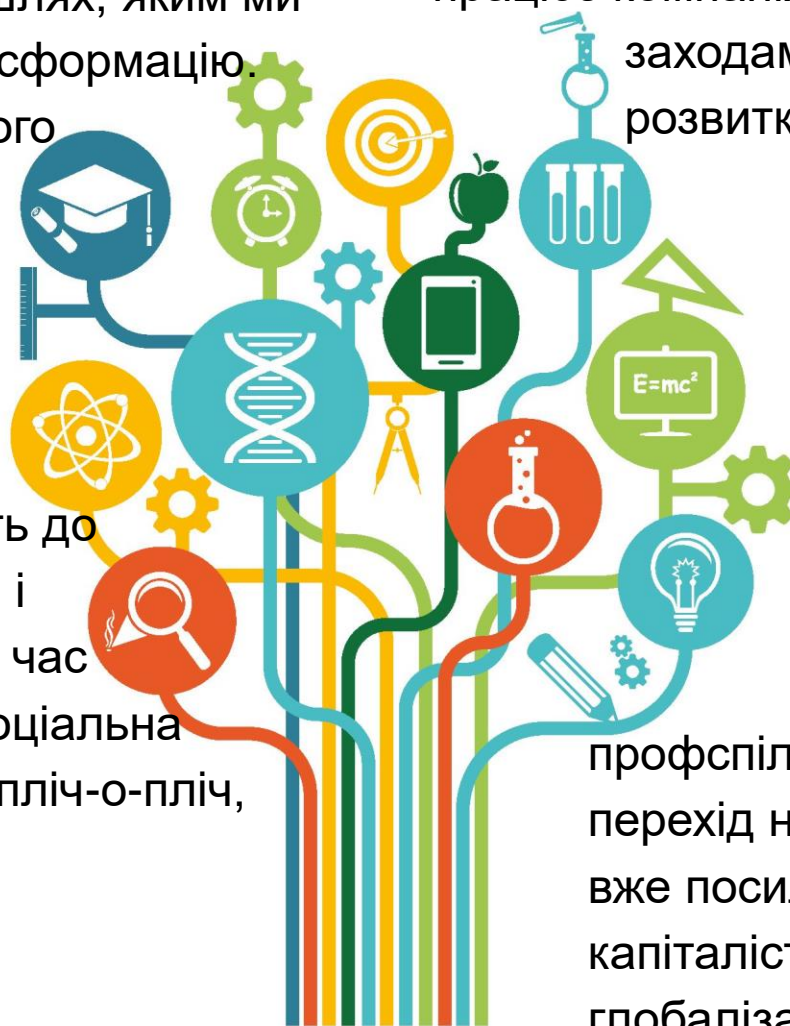
Справедливий перехід: ключові факти й цифри

Що таке справедливий перехід?

Щоб стримати **глобальне потепління**, економіці доведеться багато чого змінити в найближчі роки. Мета Європейського зеленого курсу — зробити європейську економіку **вуглецево-нейтральною** до 2050 року. Термін «справедливий перехід» означає шлях, яким ми маємо йти, щоб здійснити цю трансформацію. Основним принципом справедливого переходу є ідея, що **стала економіка** має бути не тільки зеленою, але й соціально справедливою. Справедливий перехід від самого початку був концепцією профспілок, що входить до Паризьких кліматичних угод (2015) і Європейського зеленого курсу. Під час справедливого переходу сильна соціальна політика й кліматичні амбіції ідуть пліч-о-пліч, щоб нічого не оминати.

Метою справедливого переходу є зменшення **викидів** і підвищення продуктивності використання ресурсів, одночасно зберігаючи й підвищуючи рівень зайнятості, максимально збільшуючи позитивний ефект для працівників і громад, де працює компанія, а також сприяючи корпоративним заходам з оптимізації можливостей для розвитку низьковуглецевої господарчої діяльності.

За даними Європейського інституту профспілок (ETUI) «справедливий перехід» став центральною концепцією стратегії **«безвуглецевої економіки»**. Ми знаємо, що перехід до сталого розвитку є вкрай необхідним. Як профспілки, ми маємо переконатися, що цей перехід не посилить нинішню нерівність, яка вже посилилася через незбалансований капіталістичний розвиток і неконтрольовану глобалізацію.

Шлях, який, ймовірно, сприяє соціальній стійкості процесів справедливого переходу, — це шлях, намічений МОП (Міжнародною організацією праці), яка у своїх Керівних принципах 2015 року визначає 5 основних напрямів:

1. участь і діалог на всіх рівнях;
2. інвестиції у створення робочих місць і трансформацію через політику низьких викидів вуглецю та інвестиції в інфраструктуру;
3. активна трудова політика й програми навчання новим навичкам для супроводу працівників у перехідний період;
4. повага до профспілок і прав людини: жодна робота не може бути «зеленою» без гідних умов праці;
5. мережа соціальних амортизаторів для працівників, на яких негативно вплинув перехідний період.

У 2017 році МКП (Міжнародна конфедерація профспілок) також опублікувала практичні поради щодо правильного переходу, зокрема:

- інвестиції в робочі місця: можливості гідної роботи в секторах економіки, де зменшують викиди й допомагають громадам **адаптуватися до змін клімату**;
- повага до внесків працівників видобувних підприємств у сьогоднішнє процвітання і забезпечення їх доходом, можливостями перепідготовки й перерозподілу, а також гарантованими пенсіями для літніх працівників;

- інвестиції в оновлення громад, щоб вселяти надію та впевненість в регіонах і муніципалітетах на передньому краї **переходу до енергетичної безпеки**, трансформацію промисловості або тих галузей, на які впливають зміни клімату;
- підтримка **інновації та обмін технологіями**, щоб забезпечити швидку трансформацію виробництва енергії та бізнесу;
- сприяння **соціальному діалогу** з усіма **зацікавленими сторонами**, використання колективних переговорів із працівниками та їхніми профспілками щодо зміни робочого місця, підвищення продуктивності й підвищення кваліфікації.

Модель пончика британської економістки Кейт Реворт малює картину того, як має виглядати стала економіка після справедливого переходу. Стала економіка враховує дві межі: соціальну основу й екологічну стелю. У сталій економіці немає місця для практики **соціального демпінгу** й поважають добробут планети. Справедливий перехід — це боротьба за соціально й екологічно стійке суспільство².

Профспілки відіграють важливу роль у боротьбі за справедливий перехід, тому нам потрібно продовжувати захищати соціальні права працівників. Соціальна основа — це наша класична сфера діяльності. Крім того, нам також потрібно допомагати захищати екологічну стелю, оскільки в іншому випадку наше майбутнє буде під загрозою. Зміна клімату відбуватиметься крок за кроком, як і будь-яка велика суспільна зміна.

2. Додаткову інформацію див.: К. Реворт (2017) «Економіка пончика: Сім способів мислити як економіст 21-го століття», Random House

Модель пончика

Doughnuteconomics.org

Щоб забезпечити справедливий перехід, кожен крок має бути:

Амбітним

На мертвій планеті немає роботи.

Сприятливий клімат є необхідною умовою для забезпечення процвітаючої економіки з хорошою роботою. Тому кожен крок має бути досить амбітним, щоб досягти цілей Паризької кліматичної угоди.

Соціально справедливим

Не залишити нікого осторонь.

Жоден крок до «зеленої» економіки не повинен бути кроком назад для працівників.

«Зелені» робочі місця мають бути хорошими, а там, де це необхідно, слід вживати додаткових соціальних заходів, щоб ніхто не залишився осторонь.

Демократичним

Нічого про нас без нас.

Слід проводити консультації з працівниками й профспілками та залучати їх на кожному кроці на шляху до «зеленого» переходу у сфері праці на кожному рівні (компанія, галузь, регіон тощо)

Цей інструментарій має на меті дати профспілковим діячам набір конкретних інструментів, які допоможуть їм зробити кроки до «зеленої» економіки у своїй компанії, галузі чи регіоні.

МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ СПРАВЕДЛИВОГО ПЕРЕХОДУ

Під час переходу до екологічно стійких економік і суспільств сфера праці може виграти від деяких **великих можливостей**, наприклад:

- (а) чистий приріст рівня загальної зайнятості від реалізації потенціалу створення значної кількості додаткових гідних робочих місць через інвестиції в екологічно стійке виробництво, споживання та управління природними ресурсами;
- (б) підвищення якості роботи й доходів у великих масштабах завдяки більш продуктивним процесам, а також більш екологічним продуктам і послугам у таких галузях, як сільське господарство, будівництво, **переробка** й туризм;
- (в) соціальна інклюзія через покращений доступ до екологічно стійкої енергії та платежів за екологічні послуги, наприклад, такі, що мають особливе значення для жінок і жителів сільської місцевості;

і стикнутися з деякими **основними викликами**, наприклад:

- (г) реструктуризація економіки, що призводить до переміщення працівників і можливої втрати роботи, створення робочих місць, пов'язаних з екологізацією підприємств і робочих місць;
- (ґ) потреби підприємств, робочих місць і громад, щоб **адаптуватися до зміни клімату** й уникнути втрати активів, засобів до існування та вимушеної міграції;
- (д) несприятливий вплив на доходи бідних домогосподарств через підвищення цін на енергоносії і товари.

Враховуючи масштаб і терміновість цих екологічних викликів і проблем зайнятості, зрозуміло, що світ не матиме ані ресурсів, ані часу, щоб вирішувати їх окремо чи послідовно. Вирішувати їх спільно — це не вихід, а необхідність.

✓ Джерело: Керівництво для справедливого переходу до екологічно стійкої економіки й суспільства для всіх (МОП, 2015 р.)

Європейський Союз і справедливий перехід

Починаючи з минулого століття, на рівні Європейського Союзу й Організації Об'єднаних Націй відбулися численні переговори щодо клімату → [інтерактивна шкала часу](#).

Надзвичайно важливим у цій траєкторії є прийняття ООН у 2015 році → [17 Цілей сталого розвитку](#): універсальний заклик до дій, щоб покінчити з бідністю, захистити планету й забезпечити, щоб до 2030 року всі люди жили в мирі та процвітанні.

12 грудня того ж року 196 партій на [Конференції щодо змін клімату 21](#) в Парижі прийняли так звану → [Паризьку угоду](#): орієнтир у багатосторонньому процесі [зміни клімату](#).

Фактично, вперше угода, що має обов'язкову силу, об'єднує всі країни у спільну справу, щоб докласти амбітних зусиль, зупинити [зміну клімату](#) і адаптуватися до його впливу. Її мета — зупинити [глобальне потепління](#) і обмежити підвищення температури до 2, переважно до 1,5 градусів Цельсія порівняно з доіндустріальним рівнем.

Щоб успішно виконати цю довгострокову мету, країни прагнуть якнайшвидше досягти глобального піка викидів [парникового газу](#) для отримання до середини століття [кліматично нейтрального](#) світу.

Паризька кліматична угода: основні пункти

Температура

2100

- ✓ Стримувати потепління «значно нижче 2 градусів за Цельсієм».
- ✓ Продовжувати зусилля щодо обмеження «підвищення температури до 1,5 градуса Цельсія»

Фінансування

2020-2025

- ✓ Багаті країни повинні надати 100 мільярдів доларів, починаючи з 2020 року
- ✓ Суму буде оновлено до 2025 року

Спеціалізація

- ✓ Розвинені країни мають продовжувати «брати на себе лідерство» у скороченні викидів парникових газів
- ✓ Країни, що розвиваються, заохочуються «збільшити свої зусилля» і з часом перейти до скорочень

Цілі зниження викидів

2050

- ✓ Прагнути «якнайшвидше» досягти піка викидів парникових газів
- ✓ З 2050 року: швидке скорочення для досягнення балансу між викидами від людської діяльності та кількістю, яку може вловити «поглинач забруднення»

Розподіл відповідальності

- ✓ Розвинені країни мають надавати фінансові ресурси для допомоги країнам, що розвиваються
- ✓ Інші країни запрошуються надавати допомогу на добровільній основі

Механізм перегляду

2025

- ✓ Перегляд кожні п'ять років. Перший обов'язковий світовий перегляд: 2025 рік
- ✓ Кожен перегляд показуватиме покращення порівняно з попереднім періодом

Втрати, пов'язані зі зміною клімату

- ✓ Уразливі країни визнали необхідність «запобігти втратам, мінімізувати їх і вирішити» проблеми, що виникли через зміну клімату

Нещодавно зобов'язання Європейського Союзу підтримувати глобальну кліматичну й енергетичну трансформацію було викладено в [Зеленому курсі ЄС](#) (11 грудня 2019 р.), де чітко пояснюється європейська стратегія перетворення економіки Союзу на сучасну, ресурсоефективну та конкурентоспроможну економіку.

Європейський зелений курс — це угода про **підвищення добробуту людей**. Перетворення Європи на кліматично нейтральну й захист нашого природного середовища буде корисним для людей, планети та економіки. Ніхто не залишиться осторонь.

ЄС:

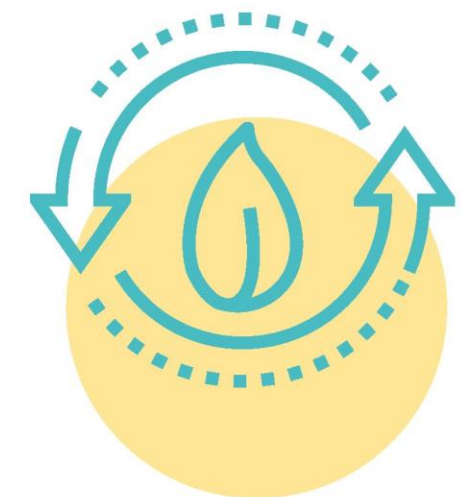
✓ Стане кліматично нейтральним до 2050 року

✓ Захистить життя людей, тварин і рослин, скоротивши забруднення

✓ Допоможе компаніям стати світовими лідерами в області чистих продуктів і технологій

✓ Допоможе забезпечити справедливий та інклюзивний перехід

✓ Джерело: [інформаційний лист: Що таке Європейський зелений курс?](#)
➔ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/fs_19_6714

27 держав-членів ЄС зобов'язалися до 2050 року перетворити Європу на першу **кліматично нейтральну** частину світу. І щоб досягти цього, вони зобов'язалися до 2030 року скоротити викиди щонайменше на 55 % порівняно з рівнем 1990 року.

Це правові зобов'язання, викладені в першому ➤ **Європейському кліматичному законі**. Це нові можливості для інновацій, інвестицій і створення робочих місць.

Ціноутворення

- Сильніша система торгівлі викидами, зокрема в авіації
- Поширення торгівлі викидами на морський, автомобільний транспорт і будівлі
- Оновлена Директива про оподаткування енергоресурсів
- Новий механізм регулювання викидів вуглецю на кордоні

Цілі

- Оновлений Регламент розподілу зусиль
- Оновлене Положення про землекористування, зміни у землекористуванні та лісове господарство
- Оновлена Директива про відновлювані джерела енергії
- Оновлена Директива про енергоефективність

Правила

- Більш суворі показники CO₂ для автомобілів і фургонів
- Нова інфраструктура для альтернативних видів палива
- ReFuelEU: Більш екологічне авіаційне паливо
- FuelEU: Чистіше морське паливо

Заходи підтримки

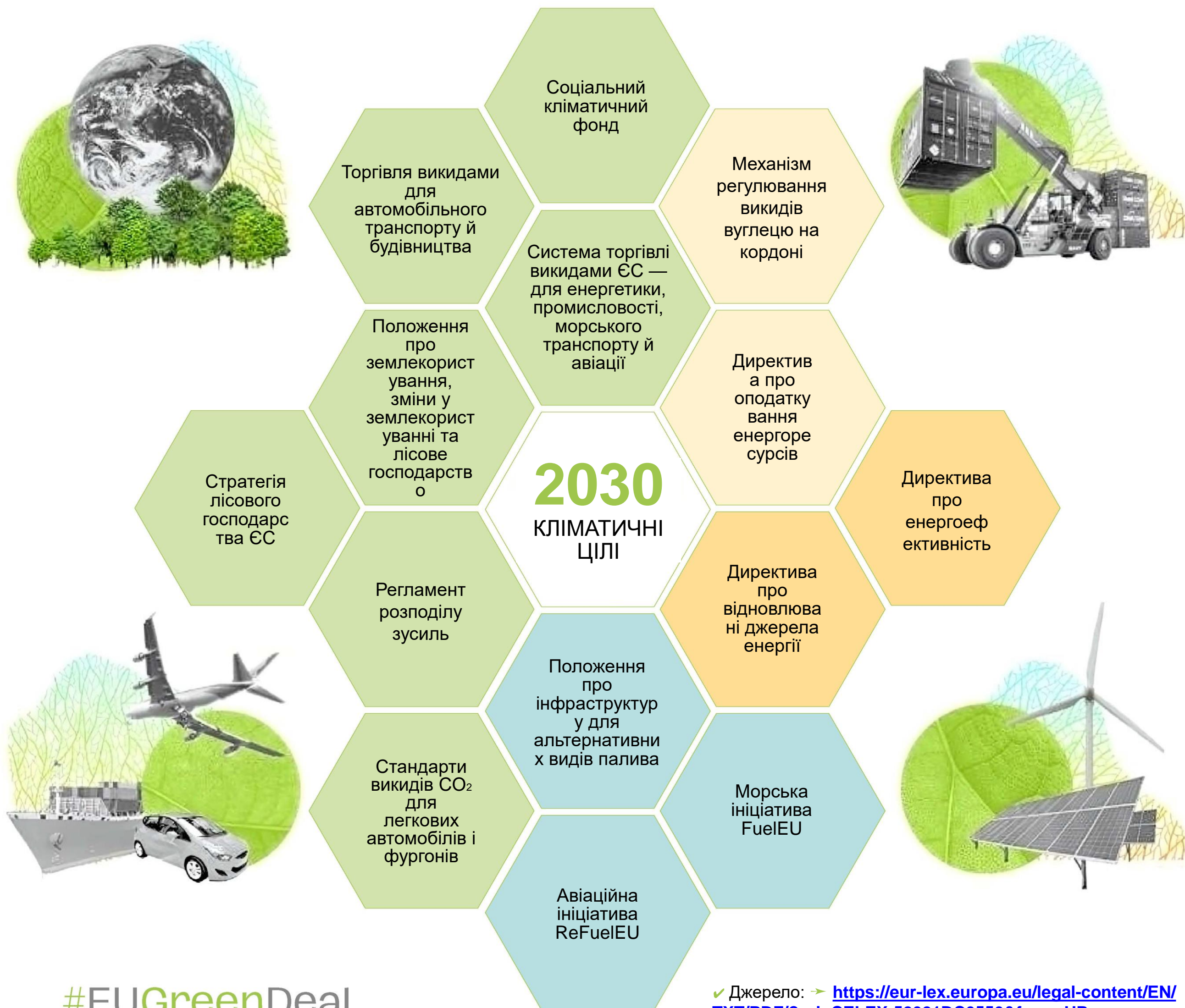
- Використання доходів і регулювання для сприяння інноваціям, розвитку солідарності й пом'якшенню наслідків для вразливих верств населення, зокрема через новий **Соціальний кліматичний фонд і розширені Фонди модернізації та інновацій**.

Шкала часу — Європейський зелений курс і Fit for 55

➔ (<https://www.consilium.europa.eu/it/policies/green-deal/timeline-european-green-deal-and-fit-for-55/>)

Досягнення наших кліматичних цілей до 2030 року

#EUGreenDeal

✓ Джерело: → <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0550&from=HR>

Поточна ситуація у країні*

Щоб краще зрозуміти ситуацію в країні щодо екологічного переходу й цілей, установлених на європейському рівні, необхідно відслідковувати розвиток низки вимірів, таких як:

Фактори навколишнього середовища:

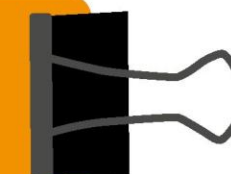
повітря, земля, ліси, прісна вода, наземні екосистеми, морські екосистеми, клімат, **біорізноманіття**.

Людські фактори:

енергетика, сільське господарство, транспорт, промисловість, відходи, міграція, нерівність, здоров'я, їжа, політика, **циркулярна економіка**, фінанси й кредит, освіта, торгівля і ринки, споживання.

** Цей розділ має містити інформацією про конкретну країну/регіон.*

Для перегляду розвитку цих факторів є кілька корисних посилань:

У звітах про науково-дослідницьку діяльність	Перелічити тут ЗВІТИ ПРО НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ із посиланнями
У плануванні політики або інших інституційних джерелах (дослідження, заходи, послуги, директиви, консультації, звіти, угоди, укази, керівні принципи, стимули)	Перелічити тут ПЛАНУВАННЯ ПОЛІТИКИ АБО ІНШІ УРЯДОВІ ДЖЕРЕЛА з посиланнями
У визнаних статистичних базах даних:	Перелічити тут ВИЗНАНІ СТАТИСТИЧНІ БАЗИ ДАНИХ із посиланнями
Журнали й платформи розповсюдження ініціатив, справ і передових практик:	Перелічити тут ЖУРНАЛИ Й ПЛАТФОРМИ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ з посиланнями
У політичних або докладних профспілкових документах	Перелічити тут ПОЛІТИЧНІ АБО ДОКЛАДНІ ПРОФСПІЛКОВІ ДОКУМЕНТИ з посиланнями

Фінансові ресурси на рівні ЄС

→ **Механізм справедливого переходу (МСП)** — ключовий інструмент для забезпечення справедливого переходу до **кліматично нейтральної** економіки, не залишаючи нікого осторонь, який надає цільову підтримку, щоб мобілізувати близько **55 мільярдів євро протягом 2021-2027 років** для допомоги найбільш постраждалим регіонам і пом'якшити соціально-економічні наслідки переходу.

Механізм справедливого переходу вирішує питання соціальних та економічних наслідків переходу, зосереджуючись на регіонах, галузях і працівниках, які зіткнуться з найбільшими проблемами (→ **Хто виграє?**), за допомогою трьох стовпів:

Новий фонд справедливого переходу

МОБІЛІЗУВАТИ
25,4
МІЛЬЯРДИ
ЄВРО
ІНВЕСТИЦІЙ

Схема InvestEU «Справедливий перехід»

МОБІЛІЗУВАТИ
10-15
МІЛЬЯРДІВ
ЄВРО
ІНВЕСТИЦІЙ
ПРИВАТНОГО
СЕКТОРА

Нова кредитна лінія державного сектора

МОБІЛІЗУВАТИ
18,5
МІЛЬЯРДІВ
ЄВРО
ДЕРЖАВНИХ
ІНВЕСТИЦІЙ

→ **Фонд справедливого переходу** є фінансовим інструментом у рамках Політики згуртування, спрямованим на надання підтримки територіям, які стикаються з серйозними соціально-економічними проблемами, що виникають внаслідок переходу до **кліматичної нейтральності**. Він полегшить реалізацію Європейського зеленого курсу.

Його головні цілі полягають у зменшенні впливу переходу шляхом фінансування диверсифікації і модернізації місцевої економіки, а також пом'якшенні негативних наслідків для сфери зайнятості. Щоб досягти своєї мети, Фонд справедливого переходу підтримує інвестиції в такі сфери, як цифровий зв'язок, чисті енергетичні технології, скорочення викидів, оновлення промислових об'єктів, **перекваліфікація** робітників і технічна допомога.

→ **Платформа справедливого переходу** допомагає країнам і регіонам ЄС у питаннях справедливого переходу. Вона складається з єдиної точки доступу й служби підтримки. Вона надає комплексну технічну та консультативну допомогу. Органи влади й бенефіціари можуть отримати доступ до неї, щоб знайти всю необхідну інформацію про фонди, включно з можливостями, відповідними оновленнями нормативних документів або ініціативами для окремих галузей. Платформа також активно сприяє обміну передовими методами між усіма **зацікавленими сторонами**, зокрема через регулярні фізичні та віртуальні зібрання.

Інші відповідні можливі потоки фінансування

Передбачена також низка інших інструментів фінансування ЄС для підтримки програм і проєктів, спрямованих на справедливий перехід

- → **«Горизонт Європа» (наука, дослідження, кваліфікація)**
- → **Програма LIFE (захист довкілля)**
- → **Інноваційний фонд (чисті технології)**
- → **Фонд модернізації (енергетика, для країн ЄС з низьким рівнем доходу)**

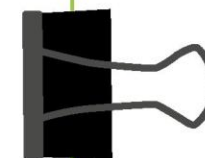

Роль банків у розвитку зеленої економіки ЄС

Банківська система виконує важливу функцію кредитування і розподілу ресурсів, передаючи економічні ресурси вкладників інвесторам.

Роль банківської системи у фінансуванні економічної та виробничої діяльності полягає в тому, щоб бути рушійною силою, особливо при переході малих і середніх компаній на «зелені» технології, що часто фінансується за рахунок державних фондів.

Щоб дізнатися більше, тут наведено посилання на дослідження, яке фокусується на фінансовій підтримці справедливого переходу з боку ЄС, розроблене First CISL, федерацією банківського сектора CISL ➤ [посилання](#)

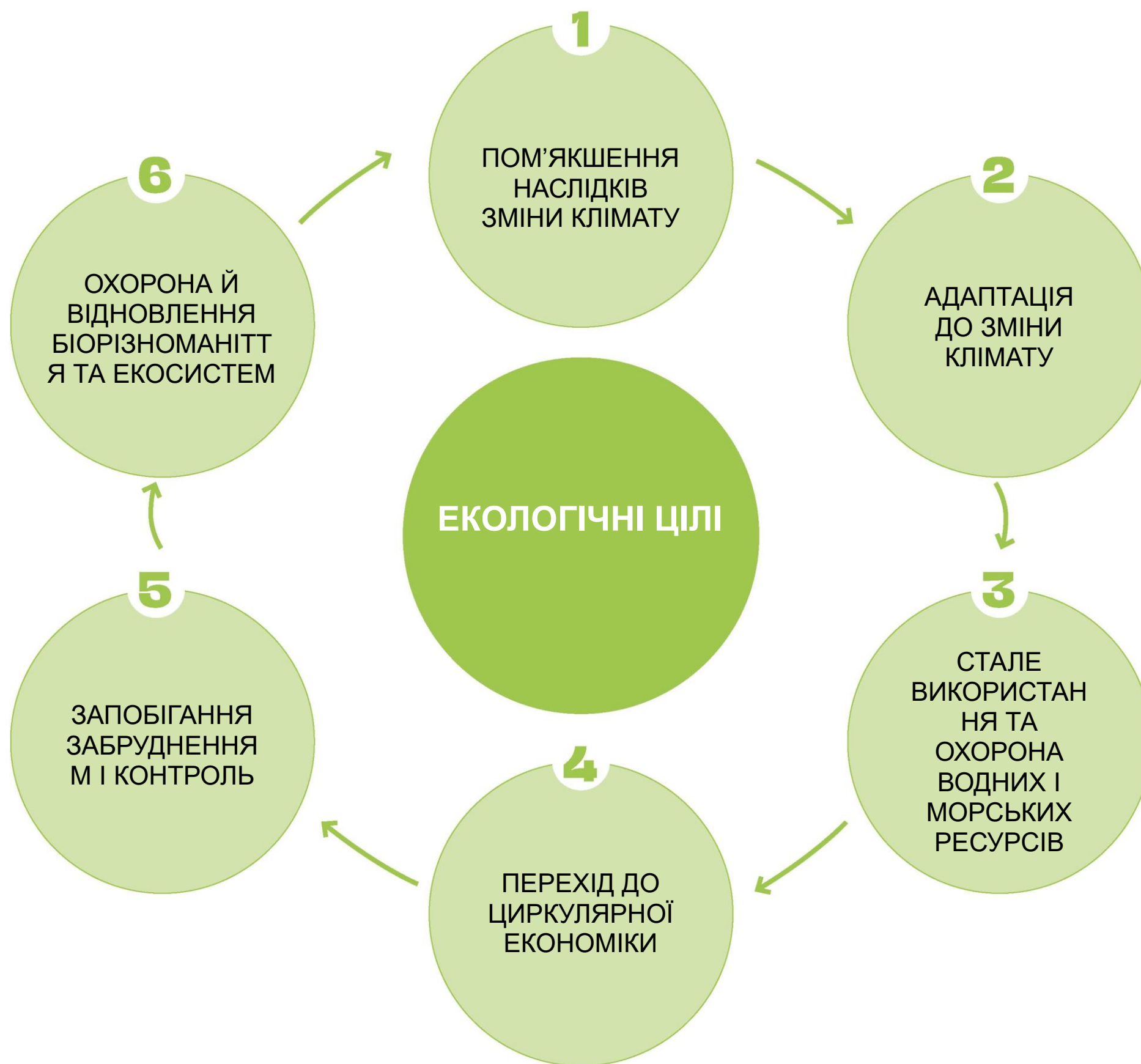
Таксономія ЄС для сталих видів економічної діяльності

Щоб досягти спільної мови й чіткого визначення того, що є «сталим», Європейська комісія прийняла в березні 2018 року ➤ [ПЛАН ДІЙ ЩОДО СТАЛОГО ФІНАНСУВАННЯ](#), що закликає до створення загальної системи класифікації сталих видів економічної діяльності під назвою «таксономія ЄС».

22 червня 2020 року в Офіційному журналі Європейського Союзу був опублікований ➤ [РЕГЛАМЕНТ ПРО ТАКСОНОМІЮ](#), який набув чинності 12 липня 2020 року. Він встановлює:

- критерії екологічно стійких видів економічної діяльності (ст. 3).
- Шість екологічних цілей (ст. 9)

Таксономія застосовується до двох різних сторін:

- а) фінансові установи, що пропонують фінансові продукти на європейському ринку
- б) нефінансові компанії, які вже повинні подавати нефінансову звітність відповідно до Директиви про нефінансову звітність (NFRD).

Цілі 1 і 2 мають прийняти:

- фінансові установи **до кінця 2021 року**
- нефінансові компанії **протягом 2022 року**

Цілі 3 – 6 мають прийняти:

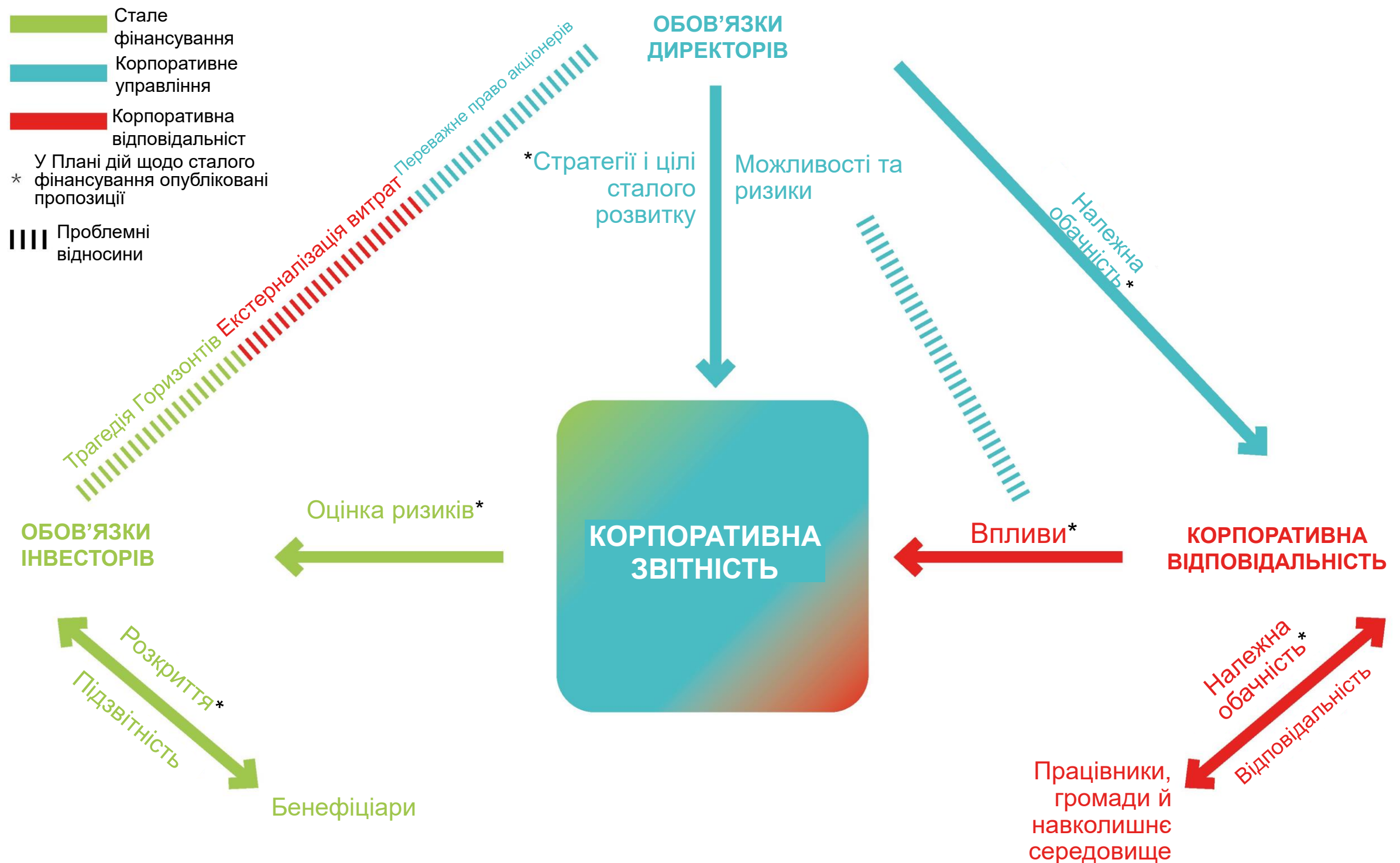
- фінансові установи й нефінансові компанії **до кінця 2022 року**

ЗВІТНІСТЬ ПРО СТАЛИЙ РОЗВИТОК (від Директиви про нефінансову звітність (NFRD) до Директиви щодо корпоративної звітності про сталий розвиток (CSRD))

З 2014 року законодавство ЄС вимагає від певних великих компаній (із середньою кількістю співробітників 500 осіб) розкривати інформацію про те, як вони працюють і керують соціальними та екологічними проблемами. Це допомагає інвесторам, організаціям громадянського суспільства, споживачам, політикам та іншим **зацікавленим сторонам** проводити оцінку нефінансової діяльності великих компаній і заохочує ці компанії розвивати відповідальний підхід до ведення бізнесу.

→ **Директива ЄС 2014/95/ЄС**, яка також називається Директивою про нефінансову звітність (NFRD), встановлює правила щодо розкриття нефінансової інформації і відомостей про різноманіття певними великими компаніями. Ця Директива вносить зміни до Директиви 2013/34/ЄС про бухгалтерський облік.

✓ Джерело: 2019, Звіт про дослідження – Альянс за корпоративну прозорість, стор. 23

21 квітня 2021 року Комісія ухвалила **пропозицію стосовно Директиви про корпоративну звітність щодо сталого розвитку (CSRD)**, яка була остаточно схвалена 10 листопада 2022 року Європейським Парламентом і 28 листопада 2022 року Європейською Радою.

Нова Директива розроблена спеціально в контексті Європейського зеленого курсу й Програми сталого фінансування з метою зробити екологічну, соціальну й управлінську інформацію більш прозорою, а також залучити приватні інвестиції для фінансування екологічного та соціально відповідального переходу. Обмеження для впровадження звітності про сталий розвиток було знижено до 250 працівників (з 500 осіб у Директиві про нефінансову звітність), тоді як інші показники також були розширені, щоб потроїти кількість залучених європейських компаній (приблизно 50 000).

Мета [→ Директиви щодо корпоративної звітності про сталий розвиток](#) — вжити заходів щодо поточних вимог до звітності та обмежень Директиви про нефінансову звітність, щоб забезпечити інвесторам, громадянському суспільству й іншим зацікавленим сторонам доступ до необхідної їм інформації, одночасно заохочуючи компанії розвивати відповідальний підхід до ведення бізнесу й не нав'язувати надмірні вимоги до звітності.

[→ Офіційна сторінка Європейської ради про схвалення Директиви щодо корпоративної звітності про сталий розвиток і дорожня карта реалізації](#)

Фінансові ресурси на національному рівні*

Виконуючи рекомендації МОП³, уряди, порадившись із соціальними партнерами, повинні:

- інтегрувати сталий розвиток і справедливий перехід до макроекономічної політики й політики зростання;

- узгоджувати економічне зростання із соціальними й екологічними цілями;
- прийняти відповідні положення і документи;
- інвестувати державні кошти в екологізацію економіки;
- розробляти торговельну та інвестиційну політику.

3.МОП, Керівництво для справедливого переходу до екологічно стійкої економіки й суспільства для всіх, Женева, (2015).

** Цей розділ має містити інформацію про конкретну країну/регіон.*

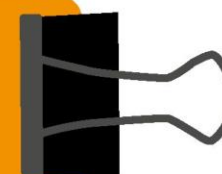
Права на інформацію і консультації як інструмент для представників профспілок*

Демократія на роботі життєво важлива для побудови відповідального й стійкого відновлення для всіх. Дії щодо зміцнення прав працівників на інформацію, консультації і участь потрібно включити в комплексну стратегію профспілок для виходу з кризи внаслідок пандемії. [...]

Ці права мають бути пов'язані з цілями й пріоритетами профспілок в інструменті «ЄС наступного покоління», Європейському зеленому курсі, а також із впровадженням Європейського стовпа соціальних прав, Промислової стратегії тощо.⁴

4. Позиція Європейської конфедерації профспілок (ETUC) щодо нової структури ЄС з питань інформації, консультацій і представництва на рівні правління для форм європейських компаній та для компаній, які використовують інструменти законодавства ЄС про компанії, що забезпечують мобільність компаній. Прийнято на виконкомі 8-9 грудня 2020 року

** Цей розділ має містити інформацію про конкретну країну/регіон.*

Можливості навчання і фінансування*

Профспілки відіграють ключову роль у підтримці працівників при вирішенні проблем трансформації ринку праці. Ці заходи передбачають підтримку розвитку навичок і навчання протягом усього життя для підвищення рівня зайнятості та участі через **соціальний діалог**.

Профспілки беруть участь у заходах на національному, галузевому й корпоративному рівнях, які стосуються розробки політики, сприяють розробці національних стратегій, беруть участь у консультативних органах та укладають угоди. Ця роль також виражається в їхньому зобов'язанні просувати й полегшувати доступ до можливостей навчання шляхом переговорів на всіх рівнях.

** Цей розділ має містити інформацією про конкретну країну/регіон.*

Належні практики

Універсальна компанія A2A працює у сфері постачання електроенергії, газу й води.

Вона завжди в авангарді національної сцени в питаннях залучення соціальних партнерів і місцевих гравців до визначення політики компанії, включення в неї різноманітності й гендерної рівності. У 2022 році вона також збільшила інвестиції в розвиток відновлюваної енергії, сталої мобільності і циркулярної економіки, передбачаючи досягнення цілі нульових викидів протягом 10 років.

Заходи в рамках обміну промисловим планом надали перевагу делегації профспілок, яка тепер може запропонувати доповнення, зокрема щодо питань справедливого переходу. Особливе значення має постійний круглий стіл щодо термоелектричного виробництва (газові та вугільні станції на стадії трансформації). Два заводи компанії (у містах Бриндізі та Мессіна) також розробляють технології для підтримки частот у мережі й системи перетворення відходів на енергію.

Нарешті було започатковано проведення спільних круглих столів для визначення теми навчання на навчальних курсах, що проводяться спільно компанією і профспілками, спрямовані на підвищення кваліфікації працівників, залучених до процесів реконструкції виробництва, щоб зміцнити сталість виробництва енергії. ([-> посилання](#))

Automobili Lamborghini S.p.A.

компанія, що працює в автомобільному секторі економіки, виробник спортивних автомобілів.

У 2022 році вона вдруге отримала нагороду Green Star Award за досконалість у стратегіях, що підтримують зелену економіку. Компанія займає лідируючі позиції в питаннях споживання енергії і води, а також викидів парникових газів та інших забруднювальних речовин у виробничому циклі. Lamborghini має багато проєктів і проводить кампанії на місцях для навчання, інформування, підвищення обізнаності та заохочення до екологічно раціональної поведінки на благо своїх працівників і місцевої громади. Особливе значення має запровадження компанією послуги спільного використання автомобілів, що входить до угоди компанії на 2019-22 рр., підписаної з профспілкою на рівні компанії, яка має на меті скоротити використання приватних автомобілів, а отже, зменшити викиди CO₂; ця послуга буде сертифікована.

Це [-> посилання](#) містить інформацію про КОРПОРАТИВНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ, СТАЛИЙ РОЗВИТОК, КОДЕКС НОРМ ЕТИКИ, БІЗНЕС І ПРАВА ЛЮДИНИ.

Металургія

Проект Reverse Metallurgy

Основою проекту є державно-приватне фінансове партнерство. Він має підтримку уряду Валлонії, зокрема міністра економіки. Це частина програми NEXT.

Програма «NEXT-Циркулярна економіка» є однією з трьох наскрізних осей промислової політики Валлонії, які доповнюють шість кластерів конкурентоспроможності («полюси»). Вона стосується **ефективного керування ресурсами, закриття матеріальних потоків і нових економічних моделей, які є ключовими елементами циркулярної економіки**. Джерело: ➔ <https://reverse-metallurgy.net/fr/>

Фонд переходу сектора видобутку гравію

У 1993 році фламандський уряд вирішив, що сектор видобутку гравію повинен припинити свою діяльність через сильний **вплив на довкілля**. Указ про гравій передбачав, що видобуток гравію потрібно повністю припинити до 2006 року.

Для досягнення цієї мети було введено щорічно знижувану квоту на видобуток, а видобувні компанії повинні були платити податок за кожен тону видобутого гравію. Цей податок на видобуток гравію використовувався для створення спеціального фонду. Кошти з фонду спрямовувалися на фінансування комунальних робіт з упорядкування ландшафту, соціальну реконверсію сектора й пошук альтернативи гравію. У 2009 році до указу про гравій було внесено зміни, які дозволили продовжувати видобуток гравію за умови дотримання низки суворих екологічних умов. Прикладом такого проекту є ➔ [Проект Elerweerd](#), де було дозволено комерційний видобуток гравію, щоб покращити захист від повеней навколо річки Маас і створити природний заповідник. Соціальний комітет, до якого активно залучені профспілки, добре спрацював і забезпечив працевлаштування, навчання, достроковий вихід на пенсію або фінансову компенсацію для постраждалих працівників. Його діяльність продовжується досі, хоча кількість працівників у секторі скоротилася до кількох десятків. Докладніше про указ і фонд переходу сектора видобутку гравію можна дізнатися ➔ [тут](#).

Sentinelles vertes

Зелена варта

Зелену варту створила федерація F3C (порада, комунікація, культура). Ця мережа активістів у компаніях галузі має на меті:

- підвищувати обізнаність серед інших обраних посадових осіб і працівників за допомогою таких інструментів, як кліматична фреска, цифрова фреска;
- налаштувати дії в компанії (через соціокультурну діяльність) шляхом укладання угод;
- бути спостерігачами переходу у своїй компанії.

Цю мережу очолює федерація, яка регулярно збирає всіх разом для навчання, обговорення передового досвіду й організації робочих груп з конкретних тем.

Конфедерація супроводжує федерацію в інформуванні інших федерацій і регіонів про цю систему. Метою є створення мереж зелених варт у всіх галузях і на територіях.

→ [https://www.cfdt.fr/portail/actualites/ transition-ecologique/les-sentinelles-vertes-de-la-f3c-srv1_1153350](https://www.cfdt.fr/portail/actualites/transition-ecologique/les-sentinelles-vertes-de-la-f3c-srv1_1153350).

Rapport sur la transition juste dans le secteur automobile

Звіт про справедливий перехід в автомобільній галузі

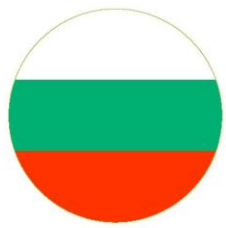
Цей звіт про стратегію та заходи, які потрібно запровадити в автомобільному секторі економіки для здійснення справедливого екологічного переходу, є результатом спільної роботи профспілкових діячів автомобільної галузі, неурядової організації (Фонд «Природа й людина») і бухгалтера (Syndex).

Цей досвід можна застосувати в інших галузях, які сильно постраждали від переходу. Співпраця з неурядовими організаціями й експертами покращує мислення, дискусії з роботодавцями та дії, які профспілкові діячі повинні вжити в галузі.

→ <https://www.fnh.org/wp-content/uploads/2021/06/TT-rapport-automobile-juin-2021.pdf>

В обох компаніях профспілками проводиться належна діяльність і є база для колективних переговорів.

DS Smith-Bulgaria AD

(місто Пазарджик)

пакувальна галузь

Метою є повний перехід до **циркулярної економіки**. Перший крок до **циркулярної економіки** полягає у ліквідації відходів і забруднення — **переробка** перетворює використану упаковку на ресурс. Друга мета — зберегти матеріали, що використовуються: багаторазова **переробка**, де створюються нові паперові вироби. Компанія зменшує кількість відходів і забруднення, зберігає матеріали у використанні протягом довгого часу й допомагає відновлювати природні системи. Крім того, передбачено: регулярне переукладення Колективного договору (більше вихідних); оновлення систем безпеки на робочому місці (комп'ютеризація); безкоштовний транспорт та екотранспорт (електричний); безкоштовний одяг; використання екологічних витратних матеріалів; навчання щодо «зелених» моделей. Підприємство оплачує медичне обслуговування працівників.

Посилання:

→ <https://www.dssmith.com/bg/sustainability/make-packaging-circular/circular-design-metrics>

→ https://streamio-fastly-production.global.ssl.fastly.net/videos/5020ce1a11581e3f7e002ef5_6311f0f76f8d8db83d000004_streamio-hd-1080p.mp4?r=1662120192

→ https://streamio-fastly-production.global.ssl.fastly.net/videos/5020ce1a11581e3f7e002ef5_60d579976f8d8df1d4000003_streamio-hd-1080p.mp4?r=1634112551

Mondi Stambolijski EAD

(місто Стамболійський)

виробництво паперу

Ця болгарська целюлозно-паперова фабрика, яка належить міжнародній групі Mondi, виробляє папір на натрієвій основі, гофрований папір і паперові пакети. При обробці сировини використовуються щадні хімікати. Орієнтована на виробництво сировини, **придатної для переробки**.

Підприємство розташовано в регіоні, де багато хвойних порід деревини, сосни і ялиці, придатних для виробництва високоякісного крафт-паперу для пакетів, де ліси вирощуються та підтримуються в **екологічний** спосіб. Компанія має клієнтів в Європі, Азії та Африці. Крім того, передбачено: інвестиції в екологічні умови праці; популяризація велосипедного транспорту для працівників; політики гарантування доходу; системи безпеки на роботі, значна комп'ютеризація; навчання щодо «зелених» моделей; участь у «зелених» проектах.

Посилання:

→ <https://youtu.be/R3nJGLkB-fM>

→ <https://www.mondigroup.com/en/about-mondi/where-we-operate/europe/bulgaria/mondi-stambolijski/>

Інструменти аналізу

Знання контексту, в якому ви працюєте, є основоположним для здійснення кроків до справедливого переходу на рівні компанії/території через **соціальний діалог**.

У цьому розділі ви знайдете опис деяких інструментів аналізу, які можуть допомогти вам оцінити позицію вашої компанії, працівників, яких ви представляєте, і відповідної території в питаннях, що стосуються справедливого переходу. Ці інструменти розроблено, щоб допомогти вам провести незалежний аналіз виключно для вашого використання (вони не вимагають повернення іншим сторонам), і пропонують ознайомлення з різними аспектами, які слід враховувати в перспективі справедливого переходу.

Ви можете вирішити, які саме інструменти потрібно використовувати відповідно до ваших інтересів, і вибрати в одному інструменті лише ті теми, які вважаєте доречними.

Інструменти досить загальні, тому їх можна використовувати в різних галузях.

У цьому відношенні вони можуть стати відправною точкою для створення наступних пристроїв, адаптованих до специфіки різних секторів економіки. Якщо ви є **представником профспілки на рівні компанії**, ви можете використовувати **«Інструменти аналізу ситуації в компанії»** і **«Інструмент аналізу відносин із працівниками, яких ви представляєте»**.

У той же час **«Інструмент аналізу відносин з вашою територіальною громадою»** є специфічним для **Представників профспілки на територіальному рівні**.

Натиснувши інструмент, який вас цікавить, ви перейдете до відповідної онлайн-форми. Потім ви можете завантажити інструмент і продовжити його заповнення у відповідний час і спосіб. Якщо ви використовуєте інструменти з автоматичним обчисленням, після заповнення ви зможете ввести свої відповіді в онлайн-форму, на основі якої буде виконано необхідні автоматичні обчислення і надано вам графічне представлення ваших відповідей.

Інструменти аналізу ситуації у компанії

Перш ніж почати переговори з партнером, проаналізуйте **ХАРАКТЕРИСТИКИ ВАШОЇ КОМПАНІЇ**:

• Кількість працівників	
• Сектор економіки	
• Міжнародна/національна/місцева	
• Географічний район ділянки	
• Це частина виробничого району?	

З метою оцінки деяких аспектів своєї **компанії** і її підходу до переходу, щоб зробити його «справедливим», цей інструментарій пропонує **РІЗНІ ІНСТРУМЕНТИ**.

Ви можете використовувати один або кілька цих інструментів відповідно до ваших потреб:

- Два **АВТОМАТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ**, що візуалізують ситуацію компанії щодо переходу, відповідаючи на серію запитань, пов'язаних з оцінкою. Усі отримані бали автоматично відобразатимуться у формі графіка. Щоб отримати повний огляд, ми наполегливо рекомендуємо заповнити обидва інструменти:
 - **«ПОНЧИК» КОМПАНІЇ** створений на основі моделі «економіки пончика» Кейт Реворт. Він фокусується на екологічних і соціальних питаннях. Перейти до інструменту → <https://JustTransition.cisl.it/en-EN/Tool1?tab=tab1>
 - **ЕКОНОМІЧНИЙ СВІТЛОФОР** указує на економічну ситуацію і перспективи компанії. Перейти до інструменту → <https://JustTransition.cisl.it/en-EN/Tool1?tab=tab2>

- Деякі **ДОКЛАДНІ ТЕМАТИЧНІ КОНТРОЛЬНІ СПИСКИ** поділяються відповідно до екологічних питань і соціально-економічних аспектів. Ви можете використовувати цей інструмент, щоб дослідити поточну позицію вашої компанії щодо справедливого переходу та ваших пріоритетів у переговорах. Ви можете використовувати цей інструмент, вільно вибираючи заповнення полів лише тих тем, які вас цікавлять. Перейти до інструменту → <https://JustTransition.cisl.it/en-EN/Tool1?tab=tab3>

Інструмент аналізу відносин із працівниками, яких ви представляєте

Цей інструмент призначений, щоб допомогти вам обдумати справедливий перехід, зосереджуючись на працівниках, яких ви представляєте, і на вашій ролі представника. Фактично, згідно з Європейською конфедерацією профспілок (ETUC) *не буде справедливого переходу без участі працівників* (ETUC, 2018⁵).

Відповідаючи на низку запитань, пов'язаних з оцінкою, автоматичне обчислення надасть представлення вашого аналізу.

Цей інструмент допомагає зосередитися на таких аспектах, пов'язаних з **екологічними й соціально-професійними питаннями**: Обізнаність, поведінка/ставлення, передача й обмін інформацією, консультування (участь) працівників, активна роль (залучення) працівників. Перейти до інструменту → <https://JustTransition.cisl.it/en-EN/Tool2>

Інструмент аналізу відносин з вашою територіальною громадою

Інструмент має на меті допомогти представникам профспілок обдумати екологічний перехід, зосередившись на власній території.

Він містить АВТОМАТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ, за допомогою якого ви можете розрахувати поточну позицію вашої територіальної громади щодо справедливого переходу, зосереджуючись на екологічних (енергія/ресурси, матеріали/відходи, контроль **впливу на довкілля**, транспорт і мобільність) і соціально-економічних аспектах (характеристики території, **соціальний діалог**, ініціативи щодо працевлаштування/навчання, здоров'я та безпека в регіоні).

Перейти до інструменту → <https://JustTransition.cisl.it/en-EN/Tool3>

⁵ETUC, Посібник для профспілок — Залучення профспілок до участі в кліматичних заходах для побудови справедливого переходу, 2018

Поради щодо заходів

Після використання інструментів аналізу ви матимете більш чітке уявлення про ситуацію, елементи, які потрібно взяти до уваги, і дії, необхідні для просування справедливого переходу в компанії, на території та серед працівників, яких ви представляєте.

Якщо ви є представником профспілки на рівні компанії, нижче можна знайти ідеї щодо можливих кроків для переговорів із питань справедливого переходу.

- 1 Проаналізуйте контекст та інструменти, які є у вашому розпорядженні**
 - Перевірте в колективних договорах на національному рівні або на рівні компанії розділи про інвестиції і навчання, а також у діалозі з вашою відповідною галузевою федерацією (на різних рівнях).
 - Оцініть наявність і зміст Звіту про сталий розвиток або подібних інструментів нефінансової звітності.
 - Збирайте інформацію і заяви, зроблені компанією про **сталий розвиток**, **циркулярну економіку**, енергозбереження (також у документах, згаданих у попередньому пункті).
 - Беріть участь у дзвінках компанії щодо спілкування з питань переходу, навколишнього середовища тощо.
 - Використовуйте інструменти аналізу, щоб оцінити ситуацію в компанії і обізнаність, занепокоєння та потреби працівників (у разі проблем зв'яжіться з радниками з питань справедливого переходу на національному рівні)
 - Обмінюйтеся думками з іншими представниками працівників компанії (наприклад, з представниками організацій охорони здоров'я та безпеки, членами Європейських трудових рад (EWC), представниками «зелених» організацій тощо)
- 2 Розпочніть діалог із працівниками**

Організуйте збори й обговоріть те, що впливає з аналізу на кроці 1.

3 Конвертуйте уроки, засвоєні на першому етапі, у вимоги профспілок
Складіть пропозиції для обговорення на основі результатів діалогу з працівниками й аналізу, згаданого в першому пункті.

4 Розпочніть діалог із роботодавцем
Обговоріть із компанією різні пропозиції, також посилаючись на наявні передові практики в інших реаліях і розумінні, що надаються цим набором інструментів, наприклад, щодо фінансування переходу.

5 Оцініть результати діалогу

- Клімат переговорів
- Можливі проблеми та/або опір
- Позитивні елементи
- Отримані результати
- Невирішені питання

6 Забезпечте працівників зворотним зв'язком і обговоріть можливі дії

7 Здійснюйте заходи за участю працівників

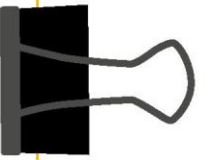
8 Оцінка досягнення цілей
Після розумного періоду (наприклад, 6 місяців) перевірте, чи призвели дискусії, які ви мали з компанією, або заходи, здійснені за участю працівників, до будь-яких вимірних покращень (наприклад: чи збільшилася кількість годин, присвячених навчанню з питань охорони навколишнього середовища?). Якщо аналіз, згаданий у пункті 1, показав, що були відсутні деякі документи (наприклад, звіт про сталий розвиток, чи вони зараз доступні? тощо)

Важливо знати про правила повідомлення про підозру в неправомірних діях, корпоративний інструмент відповідності, за допомогою якого працівники компанії або треті особи (наприклад, постачальник чи клієнт) можуть конфіденційно повідомляти про будь-які порушення, з якими вони конкретно зіткнулися під час своєї роботи!

«Інформатор» — це особа, яка працює в компанії (державній чи приватній) і вирішує повідомити про правопорушення, шахрайство або небезпеку, виявлені під час роботи (у разі клієнтів — у ході їхньої взаємодії з компанією).

Відповідно, повідомлення про підозру в неправомірних діях — це практика повідомлень про порушення законів або нормативних актів, про злочини й випадки корупції чи шахрайства, а також про ризики для здоров'я, **довкілля** і громадської безпеки.

Національні правила та Європейська директива ([-> Директива 2019/1937 Європейського Парламенту й Ради від 23 жовтня 2019 року](#)) щодо захисту осіб, що повідомляють про порушення законодавства Союзу, яке все ще імплементується на рівні держав-членів, захищають фігуру «інформатора».

Якщо ви є членом профспілки на територіальному рівні, тут ви знайдете ідеї щодо наступного

Можливі питання для обговорення з місцевою адміністрацією	Можливі ініціативи для просування у вашому регіоні
<ul style="list-style-type: none"> • Обговорення і просування питання громадського транспорту до місць виробництва • Оцінка можливостей працевлаштування в регіоні у світлі змін, пов'язаних із переходом • Оцінка професійних потреб у регіоні • Пропонування державних професійних курсів для перекваліфікації населення відповідно до змін, пов'язаних із переходом • Обговорення можливого фінансування для підтримки створення нових видів діяльності • Просування та заохочення відповідального використання дистанційної роботи через угоди компаній і територіальних громад 	<ul style="list-style-type: none"> • Залучати місцеві офіси профспілок до просування інформаційних ініціатив громадян щодо справедливого переходу. • Залучати представників інших компаній до колективних заходів з метою просування змін у виробничих процесах. • Організувати постійний круглий стіл для дискусій між представниками працівників та асоціаціями захисників навколишнього середовища в регіоні. • Співпрацювати зі шкільними/університетськими установами щодо просування справедливого переходу й поінформованості про пов'язані з цим проблеми.

Враховуйте, що для того, щоб мати більш точне уявлення про ситуацію в регіоні, де ви працюєте, можна запропонувати представникам профспілок компаній, розташованих у регіоні, заповнити інструменти аналізу, що стосуються компаній і працівників.

Глосарій

Альтернативні види палива: означають види палива або джерела енергії, що служать, принаймні частково, заміною джерел нафти в енергопостачанні транспорту й можуть сприяти його декарбонізації і покращенню екологічних показників транспортного сектора економіки.⁶

Найкращі доступні методи: найбільш ефективний і просунутий етап у розвитку діяльності й методи роботи, які вказують на практичну придатність окремих методів у забезпеченні принципової основи для граничних значень викидів, призначених для запобігання та, якщо це практично неможливо, для загального зменшення викидів і впливу на навколишнє середовище в цілому.⁷

Біорізноманіття: Біологічне різноманіття означає мінливість серед живих організмів з усіх джерел, зокрема наземні, морські та інші водні екосистеми й екологічні комплекси, частиною яких вони є; сюди входить і різноманіття всередині видів, між видами й екосистемами (ООН, 1992 рік)⁸.

Уловлення вуглецю. Уловлювання та зберігання вуглекислого газу (УЗВГ): процес, де відносно чистий потік вуглекислого газу (CO₂) від промислових та енергетичних джерел сепарується (уловлюється), кондиціюється, стискається і транспортується до місця зберігання для тривалої ізоляції від атмосфери. Іноді це називається уловлюванням і зберіганням вуглецю.

Уловлювання та утилізація вуглекислого газу (УУВГ): процес, де CO₂ уловлюється, а потім використовується для виробництва нового продукту. Якщо CO₂ зберігається в продукті протягом певного періоду часу відповідно до клімату, це називається уловлюванням, використанням і зберіганням вуглекислого газу (УВЗВГ). Лише тоді й тільки в поєднанні з CO₂, нещодавно видаленим з атмосфери, УВЗВГ може призвести до видалення вуглекислого газу.⁹

Вуглецева нейтральність: досягнення балансу між викидами й поглинанням вуглецю. Видалення вуглекислого газу з атмосфери називається секвестрацією або іммобілізацією вуглецю. Щоб досягти цього, викиди парникових газів (ПГ) потрібно компенсувати поглинанням викидів вуглецю.¹⁰

6. На основі Директиви 2014/94/ЄС Європейського Парламенту й Ради від 22 жовтня 2014 року про розгортання інфраструктури альтернативних видів палива — <https://alternative-fuels-observatory.ec.europa.eu/general-information/alternative-fuels>

7. Директива (ЄС) 2010/75 ст.3, параграф 10 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/IT/TXT/?uri=celex%3A32010L0075>

8. IPCC, 2018: Додаток I: Глосарій [Matthews, J.B.R. (ред.)].

9. IPCC, 2018: Додаток I: Глосарій [Matthews, J.B.R. (ред.)].

10. Arlati et al. (2022), Guida sindacale per lo sviluppo sostenibile, Edizioni Lavoro, Roma

СВАМ: Механізм регулювання викидів вуглецю на кордоні, представлений 14 липня 2021 року й спрямований на вирівнювання ціни на викиди вуглецю між вітчизняними й імпортованими продуктами, таким чином обмежуючи витік вуглецю і сприяючи глобальному скороченню викидів. Комісія пропонує з 2026 по 2035 рік поступово запроваджувати ціни на імпорт певних продуктів, одночасно поступово припиняючи надання безкоштовних квот ETS європейським виробникам, щоб забезпечити рівні умови для виробників із ЄС і третіх країн.¹¹

Циркулярна економіка: модель виробництва й споживання, спрямована на збереження цінності продуктів, матеріалів і ресурсів якомога довше шляхом повернення їх до життєвого циклу продукту наприкінці їх використання, зводячи до мінімуму утворення відходів¹².

Зміна клімату: ряд серйозних змін навколишнього середовища, пов'язаних із діяльністю людини, що спричиняє викиди великої кількості парникових газів і, як наслідок, підвищення температури землі. Ця зміна клімату може спричинити інші кризи екологічного (збитки, пов'язані з повеннями, посухами й пожежами), соціального (міграційні явища) і політичного характеру (різне використання суспільних ресурсів).¹³

Адаптація до зміни клімату: процес пристосування до фактичного чи очікуваного клімату та його наслідків з метою пом'якшення

Кліматична нейтральність: нейтралізація парникових газів і речовин, що змінюють клімат, загалом, а не лише викидів CO_2 .¹⁵

CO₂-вуглекислий газ: природний газ CO_2 також є побічним продуктом спалювання викопного палива (наприклад, нафти, газу й вугілля), спалювання біомаси, змін у землекористуванні та промислових процесів (наприклад, виробництво цементу). Це основний антропогенний парниковий газ (ПГ), який впливає на радіаційний баланс Землі. Це еталонний газ, відносно якого вимірюють інші парникові гази, і тому він має потенціал глобального потепління (ПГП) 1. Див. також Парниковий газ (ПГ)¹⁶.

КС (Конференція сторін): щорічна зустріч країн, які ратифікували Рамкову конвенцію ООН про зміну клімату (РКЗК ООН)¹⁷.

Гідна робота: означає продуктивну працю з належним соціальним захистом, під час якої права захищені і яка генерує достатній дохід. Це також означає належну роботу в тому сенсі, що всі повинні мати повний доступ до можливостей отримання доходу.

11. EPRS (2022), Механізм регулювання викидів вуглецю на кордоні ЄС, Європейська парламентська дослідницька служба, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729462/EPRS_ATAG\(2022\)729462_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729462/EPRS_ATAG(2022)729462_EN.pdf)

12. <https://www.eea.europa.eu/themes/sustainability-transitions/urban-environment/urban-sustainability-in-europe>

13. Внесок FLAEI CISL

14. IPCC, 2018: Додаток I: Глосарій [Matthews, JBR (ред.)].

15. Arlati et al. (2022), Guida sindacale per lo sviluppo sostenibile, Edizioni Lavoro, Roma

16. IPCC, 2018: Додаток I: Глосарій [Matthews, JBR (ред.)].

17. Arlati et al. (2022), Guida sindacale per lo sviluppo sostenibile, Edizioni Lavoro, Roma

Він знаменує великий шлях до економічного та соціального розвитку, шлях, на якому зайнятість, дохід і соціальний захист можуть бути досягнуті без шкоди для прав працівників і соціальних стандартів.¹⁸

Цифрові навички/компетентність: це набір навичок, знань і підходів, які є невід'ємною частиною освітніх напрямків, професійної інтеграції та громадянського життя в суспільстві з технологічним середовищем, яке постійно змінюється. Цифрова компетентність також є однією з восьми ключових компетентностей, набору перехресних навчальних обов'язків, визначених в «Ключових компетентностях для навчання впродовж життя в європейських школах»¹⁹.

Різноманітність: на робочому місці стосується схожості та відмінностей, які існують між людьми й можуть вплинути на працевлаштування, бізнес-можливості та результати. Різноманітність стосується не лише подібності й відмінностей, пов'язаних з особистими характеристиками, такими як вік, інвалідність, стать, гендерна ідентичність, етнічна приналежність, раса, релігія, сексуальна орієнтація тощо, але також подібності та відмінності, такі як цінності, стиль роботи, обов'язки по догляду, ієрархічні рівні й робочі ролі²⁰.

Еководіння: це прийняття поведінки водіння (або стилю водіння), спрямованого на економію палива

18. МОП, 1999, Доповідь про гідну працю, Конференція Міжнародної організації праці, 87-а сесія, 1999, Женева

19. <https://www.eursc.eu/BasicTexts/2020-09-D-51-en-2.pdf>

20. МОП, 2022, Трансформація підприємств через різноманітність та інклюзію, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---act_emp/documents/publication/wcms_841348.pdf

21. <https://encyclopedia.pub/entry/6616>
палива.²¹

Електромобільність: або е-мобільність означає екологічно чистий та ефективний транспорт із використанням електромобілів, що живляться від батарей чи водневих паливних елементів.²²

Система торгівлі викидами (ETS): система торгівлі викидами ЄС встановлює обмеження на викиди парникових газів (ПГ) і поділяє їх на дозволи на викиди, які дозволяють викид однієї тонни вуглекислого газу (CO₂) або CO₂-еквівалента. Більшість цих дозволів продається на аукціоні. Однак галузі, пов'язані з ризиком витоку вуглецю (тобто переміщення виробництва через різницю в цінах на вуглець), отримують безкоштовні дозволи ETS. У липні 2021 року Комісія представила пакет «fit for 55» для досягнення поставленої в ЄС цілі скорочення викидів парникових газів на 55% до 2030 року. Як частина цього пакета, буде поступово запроваджуватися Механізм регулювання викидів вуглецю на кордоні для певного імпорту з третіх країн.²³

Енергоносії: охоплюють електричну й теплову енергію, а також тверде, рідке та газоподібне паливо. Вони займають проміжні ланки в ланцюжку постачання енергії між первинними джерелами й кінцевим споживанням. Таким чином, енергоносії є передавачем енергії.²⁴

Енергетичний перехід: енергетичний перехід —

22. https://joint-research-centre.ec.europa.eu/scientific-activities-z/interoperability-and-e-mobility_en

23. EPRS (2022), Механізм регулювання викидів вуглецю на кордоні ЄС, Європейська парламентська дослідницька служба, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729462/EPRS_ATAG\(2022\)729462_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729462/EPRS_ATAG(2022)729462_EN.pdf)

24. Внесок Робочої групи III у Четвертий оціночний звіт Міжурядової групи експертів зі зміни клімату, 2007, Б. Мец, О.Р. Девідсон, П.Р. Бош, Р. Дейв, Л.А. Мейер (ред.), Cambridge University Press, Кембридж, Сполучене Королівство та Нью-Йорк, Нью-Йорк, США.

сті

В основі лежить потреба зменшити пов'язані з енергією викиди CO₂ для обмеження зміни клімату.²⁵

Вплив на довкілля: якісні та/або кількісні, прямі й непрямі, коротко- і довгострокові, постійні й тимчасові, одноразові та сукупні, позитивні й негативні зміни навколишнього середовища, спричинені діяльністю людини.²⁶

Рівність: зосереджується на тому, щоб кожна людина могла процвітати на роботі, мати рівні можливості й ставлення. Тобто всі особи, незалежно від особистих характеристик, можуть брати участь і робити внески відповідно до своїх можливостей без дискримінації чи упередженості.²⁷

Викопне паливо: це загальний термін для невідновлюваних джерел енергії, таких як вугілля, вугільна продукція, природний газ, похідний газ, сира нафта, нафтопродукти та невідновлювані відходи. Це паливо походить від рослин і тварин, що існували в геологічному минулому (наприклад, мільйони років тому). Викопне паливо також можна виробляти промисловими процесами з інших викопних видів палива (наприклад, на нафтопереробному заводі сиру нафту перетворюють на автомобільний бензин). Викопне паливо є паливом на основі вуглецю, і його спалювання призводить до вивільнення вуглецю в атмосферу Землі (вуглецю, який накопичувався сотні мільйонів років тому).

25. <https://www.irena.org/energytransition>

26. ISPRA-CATAP (2012), Glossario dinamico per l'Ambiente ed il Paesaggio. Revisione marzo 2012, ISPRA, Manuali e Linee Guida 78/2012, <https://www.isprambiente.gov.it/files/pubblicazioni/manuali-lineeguida/mlg-78.1-2012-glossario-dinamico.pdf>

27. МОП, 2022, Трансформація підприємств через різноманітність та інклюзію, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---act_emp/documents/publication/wcms_841348.pdf

Вважається, що приблизно 80% викидів усього створеного людиною CO₂ і парникових газів відбувається внаслідок спалювання викопного палива.²⁸

Глобальне потепління: зміни температури приземного повітря, що називається глобальною температурою, спричинені парниковим ефектом через викиди парникових газів у повітря.²⁹

Парниковий газ (ПГ): парникові газы — це газоподібні складові атмосфери, як природні, так і антропогенні, що поглинають і випромінюють на певних довжинах хвиль у спектрі випромінювання поверхнею Землі, самою атмосферою та хмарами. Ця властивість викликає парниковий ефект. Водяна пара (H₂O), вуглекислий газ (CO₂), закис азоту (N₂O), метан (CH₄) і озон (O₃) є основними парниковими газами в атмосфері Землі. Крім того, в атмосфері існує ряд повністю антропогенних парникових газів, таких як галогеновуглеці та інші хлор- і бромвмісні речовини, що розглядаються Монреальським протоколом. Крім CO₂, H₂O і CH₄, Кіотський протокол стосується парникових газів: гексафторид сірки (SF₆), гідрофторвуглець (HFC) і перфторвуглець (PFC). Дивіться також вуглекислий газ (CO₂), метан (CH₄), закис азоту (N₂O) і озон (O₃).³⁰

28. Статистичний глосарій Євростату: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Main_Page

29. <https://www.eea.europa.eu/help/glossary/eea-glossary>

30. IPCC, 2018: Додаток I: Глосарій [Matthews, JBR (ред.)]

«Зелені» навички: здібності, необхідні для життя, розвитку й підтримки суспільства, спрямовані на зменшення негативного впливу людської діяльності на навколишнє середовище. Загальні «зелені» навички допомагають підвищити обізнаність або впровадити заходи із збереження ресурсів, екогромадянство тощо; спеціальні «зелені» навички необхідні для впровадження стандартів і процесів захисту екосистем та біорізноманіття, а також для зменшення споживання енергії, матеріалів і води; високоспеціалізовані «зелені» навички необхідні для розробки й впровадження екологічних технологій, як-от відновлювані джерела енергії, очищення стічних вод або переробка³¹.

Належна обачність щодо прав людини: це процес, за допомогою якого компанії мають визначати, запобігати, пом'якшувати й враховувати свій вплив на права людини.³²

Інклюзія — залученість: вони стосуються досвіду, який мають люди на робочому місці, і того, наскільки вони відчують, що їх цінують такими, якими вони є, навичок і досвіду, які вони приносять, і ступеня, в якому вони мають сильне почуття причетності до інших на роботі. Відчуття залученості людини на роботі пов'язане з її особистими характеристиками, її власною поведінкою і поведінкою інших людей, а також середовищем, у якому вона перебуває. Створення інклюзивної культури на робочому місці та середовища дає змогу різним працівникам відчувати

31. https://www.cedefop.europa.eu/files/4117_en.pdf

32. Глосарій Eurofound: <https://www.eurofound.europa.eu/it/data/glossary>

33. МОП, 2022, Трансформація підприємств через різноманітність та інклюзію, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---act_emp/documents/publication/wcms_841348.pdf

Виробничі відносини: це термін з двома основними значеннями. По-перше, це стосується дій профспілок та їхніх відносин з роботодавцями й урядом. По-друге, це стосується академічної сфери дослідження, яка фокусується на інституціях і процесах регулювання праці. У цьому сенсі виробничі відносини стосуються дослідження трудових відносин, управління та регулювання ними. Отже, вони охоплюють такі аспекти, як стратегія управління, організація праці, практики роботи, участь працівників і державне регулювання.³⁴

Оцінка життєвого циклу (LCA): є міжнародно стандартизованою методологією (ISO 14040 ff). Вона допомагає кількісно визначити тиск на довкілля, пов'язаний із товарами й послугами (продуктами), користь для довкілля, компроміси та сфери досягнення покращень, беручи до уваги повний життєвий цикл продукту.³⁵

НЕКП: національні енергетичні та кліматичні плани (НЕКП) були введені [→ Регламентом про управління Енергетичним союзом і пом'якшення наслідків зміни клімату \(ЄС\) 2018/1999](#), узгодженим в рамках [→ пакета «Чиста енергія для всіх європейців»](#), прийнятого в 2019 році. Національні плани окреслюють, як країни ЄС мають намір вирішувати питання: енергоефективності, відновлюваних джерел енергії, скорочення викидів парникових газів, взаємозв'язків, досліджень і інновацій.

34. <https://www.eurofound.europa.eu/it/data/glossary#l:-:text=Topic%3A%20Industrial%20policy-,Industrial%20relations,management%20strategy%2C%20work%20organisation%2C%20work%20practices%2C%20employee%20participation%20and%20state%20regulation.,-Topic%3A%20Industrial>

35. <https://ec.europa.eu/environment/ipp/lca.htm>

Цей підхід вимагає координації мети між усіма урядовими департаментами й забезпечує рівень планування, який полегшить державні та приватні інвестиції³⁶.

Чисті викиди газу: кількість парникових газів, які повністю поглинаються або нейтралізуються, в результаті не залишаючи шкідливих залишків в атмосфері.³⁷

Переробка: метод відновлення ресурсів, що охоплює збір та обробку відходів для використання в якості сировини у виробництві того самого або подібного продукту³⁸.

Відновлювана енергія: або «енергія з відновлюваних джерел» означає енергію з відновлюваних невикопних джерел, а саме: вітру, сонця (сонячна теплова й фотоелектрична), а також геотермальну енергію, енергію навколишнього середовища, енергію припливів, хвиль та іншу енергію океану, гідроенергію, біомаси, звалищного газу, газу станції очищення стічних вод і біогазу.³⁹

Залишкове тепло: це тепло, що виділяється в сміттєпереробній промисловості, на промисловому підприємстві або в електроенергетиці.⁴⁰

Перекваліфікація/підвищення кваліфікації.

36. https://ec.europa.eu/info/energy-climate-change-environment/implementation-eu-countries/energy-and-climate-governance-and-reporting/national-energy-and-climate-plans_en

37. Arlati et al. (2022), Guida sindacale per lo sviluppo sostenibile, Edizioni Lavoro, Roma

38. <https://www.eea.europa.eu/help/glossary/eea-glossary/recycling>

39. Директива (ЄС) 2018/2001 Європейського Парламенту й Ради від 11 грудня 2018 року про сприяння використанню енергії з відновлюваних джерел, ст. 2 (←Директива всіма мовами)

40. Рууд ван ден Вейнгаарт, Роб Фолкерт, Ганс Елзенга, «Більш раціональне опалення створеного людиною середовища до 2050 року», Нідерландське агентство з оцінки навколишнього середовища, https://energy.ec.europa.eu/document/download/91715ae2-8360-4366-ad86-defb04528a59_en

Перекваліфікація: навчання новим навичкам⁴¹.

Повторне використання: повторне використання матеріалу без структурних змін⁴².

Поглиначі забруднення: резервуар (природний або людський, у ґрунті, океані та рослинах), де зберігається парниковий газ, аерозоль або прекурсор парникового газу. Зауважте, що стаття 1.8 Рамкової конвенції ООН зі зміни клімату стосується поглинача як будь-якого процесу, діяльності або механізму, що видаляє парниковий газ, аерозоль або прекурсор парникового газу з атмосфери.⁴³

Соціальний діалог: це процес переговорів, за допомогою якого різні учасники суспільства (або «соціальні партнери») досягають згоди щодо спільної роботи над політикою та заходами. Соціальний діалог відбувається на національному, галузевому і європейському рівнях. «Двосторонній» соціальний діалог об'єднує працівників і роботодавців, тоді як «тристоронній» діалог залучає також представників уряду чи ЄС.⁴⁴

Соціальний демпінг: не існує загальноприйнятого визначення «соціального демпінгу», незважаючи на те, що це питання є предметом багатьох дискусій. Серед визначень виділяють два ключові аспекти: тиск на соціальні умови, спрямований на зниження, і недобросовісна конкуренція на основі нижчих витрат. Отже, це може статися всередині країни у формі тиску на витрати через конкуренцію з боку країн із нижчими соціальними умовами.

41. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_2059

42. <https://www.eea.europa.eu/help/glossary/eper-pollution-register-glossary/reuse>

43. <https://www.ipcc.ch/sr15/chapter/glossary/>

44. <https://www.etuc.org/en/what-social-dialogue>

У публічному дискурсі цей термін насамперед стосується міжнародних, транскордонних ситуацій. Що стосується відрядження працівників, то Європейська комісія описує цю практику як ситуацію, «коли іноземні постачальники послуг можуть збивати ціни місцевих постачальників послуг, оскільки їхні стандарти праці нижчі».⁴⁵

Зацікавлені сторони: це суб'єкти або групи, більш-менш організовані, зацікавлені в екологічному переході економіки. Оскільки задіяно все середовище, зацікавленими сторонами є громадяни, компанії та установи (які є класичними суб'єктами). До них додаються нові учасники, які пред'являють низку прав на навколишнє середовище, здоров'я і безпеку, наприклад, асоціації захисту довкілля, майбутні покоління та представництва працівників. Новизна екологічного переходу полягає в тому, що для досягнення цілей у заплановані терміни необхідно, щоб усі зацікавлені сторони домовилися про рівноправні партнерства, здатні задовольнити потреби кожної зацікавленої сторони за взаємовигідною логікою, залучаючи також акціонерів⁴⁶.

Сталість: динамічний процес, що гарантує стійкість природних і людських систем на справедливій основі⁴⁷

Стала мобільність: має на меті гарантувати, що транспортні системи задовольняють економічні, соціальні та екологічні потреби суспільства, одночасно зводячи до мінімуму їхній небажаний вплив на економіку, суспільство й навколишнє середовище.⁴⁸

Сталий: див. Сталість

Сталий розвиток: було визначено як розвиток, що задовольняє потреби сьогодення, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти власні потреби. [...]Для досягнення сталого розвитку вкрай важливо гармонізувати три основні елементи: економічне зростання, соціальне залучення і захист довкілля⁴⁹.

45. Глосарій Eurofound: <https://www.eurofound.europa.eu/it/data/glossary>

46. Внесок FLAEI CISL

47. IPCC, 2018: Додаток I: Глосарій [Matthews, JBR (ред.)]. У: Глобальне потепління на 1,5°C. Спеціальна доповідь Міжурядової групи експертів зі зміни клімату про наслідки глобального потепління на 1,5°C вище доіндустріального рівня і пов'язані з цим шляхи глобальних викидів парникових газів у контексті посилення глобального реагування на загрозу зміни клімату, сталого розвитку й зусиль щодо викорінення бідності [Массон-Дельморт В., П. Чжай Х.-О. Пьортнер, Д. Робертс, Дж. Скеа, П.Р. Шукла, А. Пірані, В. Муфума-Окіа, К. Пін, Р. Підкок, С. Коннорс, Дж. Б. Р. Метьюз, Ю. Чен, Х. Чжоу, М.І. Гоміс, Е. Лонной, Т. Мейкок, М. Тіньор і Т. Уотерфілд (ред.)]. Cambridge University Press, Кембридж, Сполучене Королівство та Нью-Йорк, Нью-Йорк, США, стор. 541-562. <https://doi.org/10.1017/9781009157940.008>

48. Рада Європейського Союзу, 2009, Огляд Стратегії сталого розвитку ЄС (EU SDS) <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10117-2006-INIT/en/pdf>

49. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>

Потреби в навчанні: потреби в навчанні визначаються як потреба, більш-менш явна, адаптувати навички людей до особливостей організаційної структури й методів роботи компанії відповідно до вимог виробництва та ринку або певних соціально-економічних прогнозів. Отже, визначення потреб у навчанні пов'язане з подоланням розриву між навичками, необхідними для виконання певної діяльності, і навичками, якими володіє людина в певний час.⁵⁰

Схема перетворення відходів на енергію: означає спалювання відходів із відновленням виробленої енергії. Схеми перетворення відходів на енергію перетворюють відходи на пару або електрику для опалення, охолодження, освітлення та/або іншим способом живлення будинків і промисловості через процес спалювання. Подібно до того, як вугілля, нафта чи природний газ спалюються в котлах для виробництва електроенергії, відходи використовуються як паливо для виробництва енергії.⁵¹

Безвуглецева економіка: див. Вуглецеву нейтральність

50. Джерело: Національний інститут аналізу публічної політики, група авторів

51. Глосарій ЄЕЗ: <https://www.eea.europa.eu/help/glossary/eea-glossary>

Організація-заявник

<https://www.cisl.it/>

Афілійовані особи

→ <https://www.abvv.be>

→ <https://www.firstcisl.it/>

Співзаявники

→ <https://www.vlaamsabvv.be/voor-militanten/vorming-voor-actieve-leden>

→ <https://www.acv-csc.be/>

→ https://www.cfdt.fr/portail/navigation-principale-asp_5000

→ <https://podkrepa.org/>

→ <https://www.fondazionetarantelli.it/>

Асоційовані організації

→ <https://www.etuc.org/en>

→ <https://www.fim-cisl.it/>

→ <https://www.fisac-cgil.it/>

→ <https://www.flaeicisl.org/>

Співфінансується
Європейським Союзом